

NEMZETKÖZI MŰFORDÍTÓI ÉRTEKEZLET

Saffer Pál

Tavaly november 19-én és 20-án tartották Budapesten a szocialista országok műfordítóinak értekezletét, amelyen a bolgár, cseh, lengyel, magyar, keletnémet, orosz és román írók és műfordítók mellett a Jugoszláv Írószövetség küldöttsége is részt vett.

A kétnapos megbeszélés anyaga tematikailag két részre osztható. Az egyik, amelyhez Dr. Kardos László olvasott fel bevezető beszámolót, a műfordítás szakmai és esztétikai kérdéseivel foglalkozott, míg az értekezlet másik része, amelynek vitaindító beszámolóját Dr. Simo Jenő tartotta, a műfordítói tevékenység anyagi, szervezési és kulturpolitikai szempontjait tárgyalta.

Ebből a második, „gyakorlati” részből szeretnék néhány gondolatot és benyomást rögzíteni, olyanokat, amelyek véleményem szerint a hazai műfordítói tevékenység, valamint a jugoszláv—magyar irodalmi kapcsolatok fejlesztése szempontjából is jelentősek és érdekesek lehetnek.

Mindenekelőtt jelentősnek tartom magát a konferenciát, illetve azt a tényt, hogy valaki, jelen esetben a kezdeményező és vendéglátó Magyar Írók Szövetsége, szükségesnek tartotta a műfordításról nemzetközi szinten beszélgetni. Egy ilyen beszélgetés ugyanis nem marad visszhangtalan a részt vevő országok irodalmi közvéleményében, és elősegíti a nézetek, felfogások kiegyenlítését. A műfordítás esetében ez különösen jelentős, mert annak lényegét és társadalmi szerepét illetően szinte országonként mást és mást mond az irodalmi közvélemény.

A műfordítás mindenekelőtt a kis népek, a kis irodalmak problémája. Ez a már számtalanszor hangoztatott megállapítás helyet kapott ezen az értekezleten is, de új tartalommal gazdagodva.

Eddig ugyanis ez a mondat leginkább arra az igyekezetre vonatkozott, amelyet a kis népek, a kis irodalmak a nagy világnyelveken való megjelenés érdekében fejtettek ki. A budapesti értekezleten azonban, a felszólalásokat hallgatva, az embernek az a benyomása támadt, hogy e mondat itt új csengést, új tartalmat is kapott. A műfordítást itt nemcsak a kis irodalmak világbatörésének eszközeként értik és említik, de a kis népek, a szomszéd népek egymáshoz való közeledésének eszközeként. Azt hiszem, nem tévedek, ha azt állítom, hogy ez az ilyen irányú érdeklődés a budapesti műfordítói értekezlet egyik legjelentősebb eredménye, és mindenképpen legfelemelőbb vonása.

Természetesen, konkrét javaslat is bőven akadt ezen az értekezleten. Dr. Simo Jenő beszámolójából hallottunk az úgynevezett „aranyalapokról”, illetve két ország kiadóinak megegyezéséről, hogy meghatározott időn belül kölcsönösen lefordítják és kiadják egymás irodalmának aranyalapját, vagyis a legjelentősebb műveket. Talán nem kell külön hangsúlyozni, hogy mennyire üdvös lenne a jugoszláv és a magyar kiadók között is egy ilyen vagy ehhez hasonló együttműködés.

Nem érdektelen a műfordítás és kiadás „azsúrságáról” szóló javaslat sem, amely szerint az együttműködő kiadók a jelentősebb műveket már kéziratban eljuttatnák egymáshoz, és ezzel lehetővé válna, hogy a könyv az eredetivel egyidőben több nyelven és több országban megjelenjen.

Különös figyelmet szentelt az értekezlet a műfordítók képzésének és az ösztöndíjazásnak: — fiatal alkotókat kell ösztöndíjazni, hogy megismerkedhessenek a nyelvvel, az országgal, annak az irodalomnak a légkörével, amelyet tolmácsolni kívánnak. A magyar—jugoszláv kölcsönös fordítói tevékenység szempontjából ez a javaslat különösen érdekes, mert az eddigi elégtelen eredmények mindenekelőtt azzal magyarázhatók, hogy — különösen magyarról szerbhorvatra — kevés a jó fordító.

Az értekezlet „szakmai” és elméleti részéről az anyag gazdagsága és a vita változatossága miatt nehéz lenne így, néhány mondatban kielégítő képet adni. Ezt a hiányt azonban teljességgel pótolja Dr. Kardos László tanulmánya, amely a vita alapjául szolgált, és amelynek sokoldalúságát, tudományos alaposságát minden felszólaló hangsúlyozta. Ez a tanulmány nemcsak az alapvető kérdésekről tájékoztat, de az értekezlet színvonaláról is tanúskodik.